

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН ЯАМ
АНАГААХЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДЭСНИЙ ИХ СУРГУУЛЬ

ДАШСАМБУУГИЙН АЛТАНТУУЛ

АКАДЕМИЧ БЯМБАЖАВЫН РАГЧААГИЙН
“ДОТОР ӨВЧНИЙ ОНОШ ЗҮЙН” БҮТЭЭЛИЙН СУДАЛГАА

Эрдэм шинжилгээний ажлын удирдагч:

АУ-ны доктор, дэд профессор С.Бадамжав

Эрдэм шинжилгээний ажлын зөвлөх:

АШУ-ны доктор, профессор Б.Дагданбазар

Эрдэм шинжилгээний ажлын шүүмжлэгч:

Философийн ухааны доктор, профессор Х.Дамдинжав

Улаанбаатар хот
2017 он

АКАДЕМИЧ БЯМБАЖАВЫН РАГЧААГИЙН “ДОТОР ӨВЧНИЙ ОНОШ ЗҮЙН” БҮТЭЭЛИЙН СУДАЛГАА

Түлхүүр үг: анагаахын шинжлэх ухаан, дотор, онош зүй, түүх, хувь нэмэр, эрдэм шинжилгээ

Судалгааны үндэслэл

Анагаахын шинжлэх ухааны түүхэн судалгааны явцыг ажиглаж үзэхэд намтар, түүхийн чиглэлээр хийсэн судалгааны ажил нь бидэнд олдоогүйн дээр энэ чиглэлийн судалгааны ажлыг тухайн салбараас төрөн гарсан үе үеийн эрдэмтэн багш нарын намтар бүтээлээр баримтжуулж, тэдний алдар гавъяа түүхэн замнал, анагаахын шинжлэх ухаанд оруулсан хувь нэмрийг тодорхойлох нь нэн чухал асуудал болон тавигдаж байна. [Улсын төв номын сан фонд. 134, 2005]

Судалгааны ажлын зорилго

Академич Бямбажавын Рагчаагийн “Дотрын өвчний онош зүйн бүтээлийн судалгаа”-г хийснээр Монгол Улсын Анагаахын Шинжлэх Ухааны түүхнээ анх “Дотор өвчний онош зүйн” салбарыг үндэслэн хөгжүүлэхэд үнэтэй хувь нэмэр оруулсныг тодорхойлж, нотлох зорилгоор дараах зорилтуудыг тавьлаа.

Судалгааны ажлын зорилт

Бямбажавын Рагчаа нь “Дотор өвчний онош зүйн” анхны мэргэжлийн багш, зөвлөх болохыг тодруулах.

Бямбажавын Рагчаагийн “Дотор өвчний онош зүйн” бүтээлийн эзлэх хувийг тогтоох.

Судалгааны загвар

Бид судалгаагаа намтар, бүтээлийн судалгааны ажлын натуралист загварын герменевтик арга зүйг ашиглан агуулгын чанарын задлан шинжилгээний аргаар Бямбажавын Рагчаагийн “Дотрын өвчний онош зүйн” бүтээлүүдийг он дарааллаар жагсаан дотрын онош зүйн бүтээлийг ялган авч, анагаахын шинжлэх ухаанд оруулсан хувь нэмрийг тодорхойлов.

Судалгааны үр дүн боловсруулалт

Түүхийн шинжлэх ухаанд баримталдаг нийтлэг агуулгын чанарын задлан шинжилгээний аргаар батлагдсан үг өгүүлбэр, мэдээ мэдээлэл, нотолгоо, баримт бичгээр дүгнэв. Microsoft Excel 2010, Endnote, excel, SPSS 17 програмыг ашигласан. Мөн Стержесоны томъёогоор агуулгын чанарын задлан шинжилгээний интервал утгийг тодорхойлов. [Тунгалаг У. Судалгааны санал боловсруулах арга зүйн товч. https://warnercnr.colostate.edu/... January 4, 2013]

Судалгааны ажлын дүгнэлт

1. Бямбажавын Рагчаа нь “Дотор өвчний онош зүйн” анхны мэргэжлийн мэргэжилтнээр томилогдон 1953 оны 1 сараас хойш (52) жил багшилж, (42) жил дотрын зөвлөх эмчээр тус тус ажиллаж амьдарч байжээ.

2. Бямбажавын Рагчаагийн нийт 174 бүтээл туурвиснаас “Дотор өвчний онош зүйн” бүтээлийн эзлэх хувийг тогтооход дэд эрдэмтэн, докторын хамгаалалтын (16) бүтээлээс (8) 50%, (22) шүүмжээс (9) 40.9%, эрдэм шинжилгээний өгүүллийн (65) бүтээлээс (34) 53.2%, өгүүлэл, дотрын онош зүйн сурах бичиг (6), (12) гадаад дотоодын илтгэл (4), (15) багажийн шинжилгээний аргыг тус тус нэвтрүүлж байсан ба нийт (174) бүтээлээс (68) 39%-ийн бүтээл нь “Дотор өвчний онош зүйн” салбартай холбогдолтой бүтээлүүд эзэлж байна.

RESEARCH ON CREATION WORK “DIAGNOSTICS OF INTERNAL DISEASE” BY ACADEMICIAN RAGCHAA BYAMBAJAV

Keyword: Medical science, internal disease, diagnostics, history, contribution, science

Background: When historical research process of the medical science is noticed, we couldn't find research work done in the field of biography and history, even it is becoming extreme important issue to evidence research works in this field with the autobiographies and creation works of the etesian scientists who are originated from this sector and determine their merit, honor, historical path and contribution made to the medical science.

Purpose

We have set below mentioned goals in order to determine and evidence valuable contribution made to the establishment and development of the sector “Diagnostics of internal diseases” for the first time in the history of Medical Science of Mongolia upon the implementation of “Creation work of diagnostics of internal diseases” by the academician RAGCHAA Byambajav.

Goals

To define that RAGCHAA Byambajav is the first professional teacher of the “Diagnostics of internal disease”

To define rate of creation work of “Diagnostics of internal disease” by RAGCHAA Byambajav

Method

We will determine the contribution made to the medical science having collected creation work of diagnostics of internal disease as listing creation works of “Diagnostics of internal diseases” made by RAGCHAA Byambajav by chronologies according to the object-matter analytic method using naturalist model hermeneutic method of the autobiography and creation research works.

Research result

It shall conclude the word, sentence, news, information, evidence and document approved by common induction and deduction method which are pursued in historical science. Microsoft Excel 2010, Endnote, excel and SSPS 17 programs will be used.

Subject-matter analytic interval meaning shall be determined according to the Sterjeson formula. [Тунгалаг У. Судалгааны санал боловсруулах арга зүйн товч. <https://warnercnr.colostate.edu/.../> January 4, 2013]

Summary

1. RAGCHAA Byambajav was working as the primary professional teacher of "Diagnostics of the internal diseases" since January 1953 for 52 years and was working as a consulting physician of the internal disease for 42 years.

2. In order to determine set of creation work "Diagnostics of internal disease" by RAGCHAA Byambajav, creation works (8) of defense works for candidate of science and Ph.D, (9) of 22 criticisms, (34) of scientific articles (65), (6) of articles and text books (65), (4) foreign and domestic presentations (12), tools analytic method (15) have been introduced respectively and (68) creation works of total (174) creation works is related to the field of "Diagnostics of internal diseases.

ГАРЧИГ

ГАРЧИГ	3
ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	5
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	6
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ.....	7

УДИРТГАЛ

Судалгааны үндэслэл	8
Судалгааны ажлын зорилго	8
Судалгааны ажлын зорилт.....	9
Судалгааны ажлын практик ач холбогдол	9
Судалгааны ажлын шинэлэг тал	9
Хамгаалахаар дэвшүүлж буй асуудал	9
Урьдчилсан үр дүнг хэлэлцүүлсэн байдал	9
Үр дүнгээр хэвлэн нийтлүүлсэн бүтээлийн эрдэм шинжилгээний өгүүлэл	10
Үр дүнгээр хэвлэн нийтлүүлсэн бүтээлийн эрдэм шинжилгээний илтгэл	10

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХЭВЛЭЛИЙН ТОЙМ

- 1.1. БНМАУ-ын шинжлэх ухааны Академийн жинхэнэ гишүүн, доктор, профессор, МУ-ын гавьяат эмч Б.Рагчаагийн ажил амьдралын гараа “Дотрын онош зүй”-н салбартай холбогдсон түүх..... 11
- 1.2. Бямбажавын Рагчаа “Дотор өвчний онош зүйн эрдэм шинжилгээ судалгааны бүтээлийн дэлгэрэнгүй 12 |
- 1.3. Бямбажавын Рагчаа багшийн “Дотор өвчний онош зүй”-н шинжлэх ухаанд оруулсан хувь нэмэр 15 |
- 1.4. Дэлхий нийтийн болон өөрийн орны чиг хандлага өнөөгийн бодлого 23 |

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮН БА АРГА ЗҮЙ

2.1. Судалгааны загвар, арга, аргачлал	33
2.2. Судалгааны хамрах хүрээ ба түүвэр	38
2.3. Судалгаанд хамруулах шалгуур	38
2.4. Судалгаанаас хасах шалгуур	39
2.5. Судалгааны явц	39
2.6. Судалгааны үр дүн боловсруулалт	41

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ҮР ДҮН

- 3.1. Бямбажавын Рагчаа нь “Дотор өвчний онош зүйн”
анхны мэргэжлийн багш, эрдэмтэн болохыг тодруулсан үр дүн42
- 3.2. Бямбажавын Рагчаагийн “Дотор өвчний онош зүйн” бүтээлийн
эзлэх хувийг тогтоосон статистик боловсруулалтын үр дүн42
- 3.3. Бямбажавын Рагчаагийн нийт бүтээлийн статистик
боловсруулалтын үр дүн43
- 3.4. “Дотор өвчний онош зүйн” (1968) номын ач холбогдлын тухай49

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ҮР ДҮНГИЙН ХЭЛЦЭМЖ

- 4.1. Бямбажавын Рагчаагийн намтарын товчоон61
- 4.2. Бямбажавын Рагчаагийн ажил амьдралын тухай63
- 4.3. Бямбажавын Рагчаагийн эрдэм шинжилгээний бүтээлийн тухай66
- 4.4. Хэл шинжлэлийн монгол хэлний тайлбар толь бичгийн түүхэн хөгжил..... 67

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ДҮГНЭЛТ

70

АШИГЛАСАН НОМ ЗҮЙ

АШИГЛАСАН НОМ ЗҮЙ

1. Улсын төв номын сан фонд. 134: 2005
2. Дагданбазар Б. Анагаах ухааны мэргэд V боть. Улаанбаатар: ЭМШУИС-ийн "Эрхэс" хэвлэх үйлдвэр: 2005
3. Ганхуяг Ш. Түүхийн философи. Улаанбаатар: Соёмбо принтинг. 2003. х. 19.
4. ЭМШУИС-ийн архивын материал (1984-2005). 134
5. Балдандорж Д., Онхуудай П. Улсын клиникийн төв эмнэлэг Түүхийн товч хураангуй: 1998 х. 20.
6. Дагданбазар Б. "Монголын анагаахын мэргэд" V боть. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2005. х. 15.
7. Цэрэндаш Б. "Эмнэлзүйн анагаах ухаан 99". Улаанбаатар: Согоо нуур: 2009 х. 5.
8. Рагчаа Б. "Дотор өвчний онош зүйн сурах бичиг". Улаанбаатар: Сүхбаатар хэвлэл: 1968. х. 202.
9. Бадамжав С. Монголд элэг судлалыг үндэслэгч эрдэмтэн. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2015:64-183
10. Бадамжав С. Монголд элэг судлалыг үндэслэгч эрдэмтэн. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2015:119-120.
11. Рагчаа Б. Туурвиж хэвлүүлсэн бүтээлийн нийлбэрийн хураангуй. Улаанбаатар: АУИС-ийн фонд: 1978:21-39
12. Василенко В.Х. Учебник внутренних болезней. Россия: 1946. х. 204.
13. Бадамжав С, Дотор өвчний онош зүй. Улаанбаатар: Эрүүл мэндийн хэвлэлийн газар: 1998. х. 72.
14. Алтанхуяг Л. Дотор өвчний онош зүй. Улаанбаатар: Соёмбо принтинг: 2007 х. 54.
15. Оюунцэцэг Б. Дотор өвчний онош зүйн гарын авлага. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2009. х. 80.
16. Цэрэндаш Б. Дотор өвчний онош зүй үзлэгийн аргын үндэс. Улаанбаатар: АУИС-ийн хэвлэх: 2012. х. 92.
17. Гомбосүрэн Б. Дотрын өвчин судлал. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2013: 2-674
18. Гэлэгжамц Х. Академич Б.Рагчаагийн 100 жилийн ойд. Өдрийн сонин; 2015: 288
19. МУИС-ийн Үндэсний архив. Улаанбаатар: ф334:1953
20. Монгол Улсын Төв Номын Сангийн 2005 архив. Улаанбаатар: 2006:10
21. Бадамжав С. Монголд элэг судлалыг үндэслэгч эрдэмтэн. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2015. х. 175.
22. Дамбажав И. Монгол үгийн дээж. www.deej.mn route=id155.
23. Чоймаа Ш. Монгол хэлний хэл зүйн цахим толь. www.dict.num.edu.mn
24. Цэвэл Я. "Монгол хэлний товч тайлбар толь" www.Query.mn
25. Рагчаа Б. Дотрын өвчний онош зүй. Улаанбаатар: Сүхбаатар хэвлэл: 1968:4-204
26. Бадамжав С. Монголд элэг судлалыг үндэслэгч эрдэмтэн. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2015: 44-45
27. Даваацэрэн Н, Мөнхтоого Б. Олон олон бурхадын өлгий. Улаанбаатар: Эрхэс: 2004
28. Бадамжав С. Монголд элэг судлалыг үндэслэгч эрдэмтэн. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2015: 114-115
29. Нямдаваа П, Лхагва Л., Бурмаа Б., XX зууны Монголд анагаах ухаан хөгжсөн түүхийн товчоон. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2001:18

30. Сэр-Од Х. Түүвэр түүвэрлэлтийн арга зүй. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2011
31. Тунгалаг У. Судалгааны санал боловсруулах арга зүйн товч. Улаанбаатар: Соёмбо принтинг: 2013
32. Одсүрэн Ч. Судалгааны аргууд. Улаанбаатар: www.edu.mn
33. Авдай Ч., Энхтуяа Д. Судалгаа шинжилгээний статистик боловсруулалт, математик загварчлал, оновчлол. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2012:8-11
34. Рагчаа Б. Дотрын өвчний онош зүй. Улаанбаатар: Сүхбаатар хэвлэл: 1968:49-90
35. Рагчаа Б. Дотор өвчний онош зүйн сурах бичиг. Улаанбаатар: Сүхбаатар хэвлэл: 1968:162.
36. Цэрэндаш Б. Монгол улсын шинжлэх ухаан “Эмнэл зүйн анагаах ухаан 99”-боть. Улаанбаатар: Согоо нуур: 2009:7-12
37. Бямбаа Р. Монголд дотрын анагаах ухааныг үндэслэгч нэрт эрдэмтэн. Улаанбаатар., Өнөөдөр сонин; 2015. 288
38. Лхагваа Б., Даваадорж Г. Монгол улсын анагаахын алдартнууд. Улаанбаатар: Эрхэс: 2008:287
39. Бадамжав С. Элэг судлалыг үндэслэгч. Улаанбаатар., Алтан чагнуур сонин; 2005. 10
40. Цэрэндаш Б. Монгол улсын шинжлэх ухаан “Эмнэл зүйн анагаах ухаан 99”-боть. Улаанбаатар: Согоо нуур: 2009: 38-108
41. Дагданбазар Б. Монголын анагаах ухааны мэргэд V-боть. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2005:80-82
42. Дагданбазар Б. Монголын анагаах ухааны мэргэд V- боть. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2005:184-185
43. Бадамжав С. Монголд элэг судлалыг үндэслэгч эрдэмтэн. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2015:28.
44. Бямбаа Р. Би Анамнез, Осмотр, Пальпаци, Перкусси, Аускультаци таваас өөр юу ч мэдэхгүй. Улаанбаатар., Алтан чагнуур сонин; №5 11/125.
45. Дагданбазар Б. Ээлжгүй албаны дайчид. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 1999:3-5
46. Зуунай Г. Ардын эмч найруулал. Анагаах ухааны номын сан: №29250
47. Лхүндэв С. Арьс судлал сэтгүүл. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 2009:5-7
48. Пүрэв О. Манж үгний толь бичиг. Улаанбаатар: Соёмбо принтинг: 1913:36
49. Бат-очир С., Мишиг Х. Манж үгний толь бичиг. Улаанбаатар: Соёмбо принтинг. 1927:36
50. A.Mostaert, Dictionnaire Ordos I II III боть, Peking 1941:1944
51. Шагж С. Монгол хэлний тайлбар-чандманийн эрх. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг: 1929:4